

A régi Pest Széchenyi-sétatere

16
A Széchenyi-sétatér, másként Széchenyi-liget, vagy Széchenyi-kert, az első kis park, az első üdülő- és sétahely volt a régi Pest házai között; Széchenyi István teremtetette meg a kaszárnyául szolgáló Újépület déli oldalán, azon a területen, amely most a Nádor- és Wekerle Sándor-utcák között, a

Tőzsde és a Nemzeti Bank palotája mellett húzódik. Széchenyinek *Pesti por és piszok* címen még 1835-ben megjelent egy kisebb műve; a 40-es évek közepén a mai Szabadság-tér és a Bálvány-utca sarkán, a Pénzügyi Központ új székházának helyén háza s abban lakása volt: mindenre kiterjedő figyelmét

a szemétdödrökkel, pocsolóakkal teli térség nem kerülhette el. Hogy e dísztelen állapotot megszüntesse, 1845-ben a környék tekintélyes háztulajdonosaiból és lakóiból *Sétatér-Egyesület* néven társulatot szervezett. *Előüljárójának*, Széchenyinek közbenjárására az egyesület elnyerte József nádor támogatását s

„A pesti Széchenyi-liget új kioszkja“. Megjelent az Ország Tükre című folyóirat 1864 május 21-i számában

engedélyt kapott a várostól arra, hogy a 6517 négyszögölnyi területet sétatérre alakítsa át.

A sétatér, ahová a nádor is hozatott fákat alcsuti parkjából, 1846 február végével elkészülvén, március 3-án hangulatos ünnepség keretében került felavatásra. A várostörténeti és társadalmi szempontból egyaránt jelentős eseményről a *Jelenkor*, Széchenyi szócsové két ízben, március 8-án és 22-én emlékezett meg; második, hosszabb közleményében a következőket írta: „Míg Széchenyi gróf fáradoz a nagy kezdet valósítása körül, ezalatt neje Pesten első fáját ülteti be az új közsétatérnek, melynek alapítója ugyanazon dícséretes magyar, tett és szó embere.

Azon pillanatban, midőn márczius 3-án a grófnő a platánt ezen szóval „virulj“, a földbe ülteté, mozsárdurrogások rázták meg a leget s hangos népörömkialtás zendült meg. Minden jelenvolt hölgy, magasrangú úgy, mint polgár-osztálybeli, megöntözték a felavatott helyet és nyalábot.”

Széchenyi az ünnepélyen nem volt jelen; február 23-a óta ugyanis Bécsben tartózkodott, ahol „a nagy kezdet“: a Tisza-szabályozás megvalósítása érdekében sikeres kölcsöntárgyalásokat folytatott.

Az Egyesület kis kioszkot és zenepavillont emeltetett az új sétatérén, amelyet Pest úri közönsége csakhamar kedvelt üdülő- és szórakozó-helyévé fogadott. Szívesen kereste fel az ott rendezett *reunio*-kat, — társas összejöveleteket. Ezen az összejöveleteken cigánybanda, vagy a népszerű Morelli „hangász-karának“ zenéje mellett szórakozott a közönség. A *reunio*-k belépődíjai számottevő összegeket juttattak nemcsak a sétatér fenntartására, hanem jótékony célokra is.

A mult század ötvenes éveiben és a hatvanas évek elején élte fénykorát a sétány; 1860 május 13-án írta a *Képes Ujság*: „A Széchenyi-sétatérén séták, vagyis inkább társas összejöveletek mult kedden vetették kezdetüket. Nagyrészt még folyvást gyászruhába öltözött közönség volt jelen, két zenekar játszott, s a jó vacsorázó helyiség sokakat egész éjjelig a sétatérén tartóztattott. E sétatéri összejöveletekre, melyek hetenkint kétszer tartattak meg, kedden és pénteken, egyes jegeket is kaphatni.”

Azokban a vigasztalanul szomorú időkben, öt héttel Széchenyi halála után, valóban ismét nagy oka volt a magyarnak, hogyha vigadott is, gyászruhában, sirva vigadjon.

A kioszk 1862 február 22-én éjjel alapjáig leégett és ugyanakkor a

„Széchenyi-téri séták. I. Három év előtt“ (1857)

„Széchenyi-téri séták. II. Most“ (1860). Ez a két rajz a Bolond Miska című képes folyóirat 1860 június 1-i számában jelent meg

tűzvész a környező házakban is nagy kárt tett. A Sétatér-Egyesület elesett jövedelmétől, a növényzet a rendkívüli száraz esztendőben gondozatlanul, öntözetlenül maradt és pusztulásnak indult. Csak 1864-ben épülhetett fel a táncteremmel is ellátott új kioszk abból a 6800 forintból, amelyet Ruscher György vendéglős a vele tizenkét évre megkötött bérlet értelmében lefizetett.

A sétatér az új kioszk és a figyelmes bérlő idejében ismét felvirult és 1867-ben — az év március 20-áig — már 189 forint tiszta jövedelmet hozott. A város ekkor, élvén írásban biztosított jogaival, tárgyalásokat kezdett a visszavételről. A társulat képviselői 1870 március 28-án kijelentették, hogy hajlandók a Széchenyi-sétatérre Pest városának azonnal átadni, azzal a feltétellel, hogy az „mindaddig, míg a város további terjedése, építkezése, vagy magasabb városi érdekek megengedik, továbbra is sétatérre fenntartassék“. A társulat akkor, ami-

kor a városnak átadta a sétatérre és 207 forint készpénzvagyont, befejezte működését. A Széchenyi-liget pedig — amelytől a közönség széles kegye elfordult — azután mint gyermekjátszóter és dajkák, cselédek s az Újépület vitézeinek kedvelt találkozóhelye volt ismeretes, majd amikor 1899-ben lebontották az Újépületet, a mai Szabadság-térbe olvadt bele.

Hogy emlékét megőrizze, 1930-ban a Főváros a Bálvány-utca tengelyében vörös márványból készült közkutat állított fel. A kút Telcs Ede szobrászművész alkotása; a márványlapjának felső részét díszítő bronz dombormű azt a jelenetet ábrázolja, amikor Széchenyi István elülteti és megöntözi a sétatér első facsemetéjét. Felirata a dombormű mellett *Virulj*, a márványlap hátsó oldalán pedig azok a sorok állnak, amelyekkel a *Jelenkor* az új közsétatér felavatási ünnepségéről másodsor beszámolt.

MORLIN ADORJÁN